O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
G.Sh.Rixsiyeva
____
2025-yil "30" 08 ______

ZAMONAVIY ADABIY OQIMLAR VA YO‘NALISHLAR FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200000 – San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	230 000 - Tillar
Ta’lim yo’nalishi:	70230104 – Adabiyotshunoslik (sharq tillari bo‘yicha)

Toshkent–2025

Sharq xalqlari tillari va adabiyoti instituti direktori: ________ Mirzaxmedova X.V.

Arabshunoslik oliy maktabi boshlig'i: ________ Bultakov I.Yu.

ARM boshlig'i ________ Yuldasheva M.M.

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	YeCTS - Kreditlar
ZAOY1204	2025/2026	2	4

Fan/modul turi	Ta'lim tili	Haftadagi dars soatlari
Majburiy	O'zbek	4

	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Zamonaviy yo'nalishlar va oqimlar	48	72	120

2.

I. Fanning mazmuni:

Fanning maqsadi: magistrantlarda zamonaviy yo'nalish va oqimlar bo'yicha bilimlarini kengaytiradi, ijodiy metod, ijodiy oqim va yo'nalishlarning tarixi, o'ziga xos xususiyatlari bilan tanishtiradi. Zamonaviy yo'nalish va oqimlarning shakllanish omillari va sabablari, almashuv jarayonlari, prinsiplar va tamoyillari, yirik ijodkorlari kabi masalalar ko'lami bilan tanishtirish.

Fanning vazifasi:

- Zamonaviy yo'nalishlar va oqimlar fani bilan tanishtirish, ularni badiiy asar bilan ishlashga, undagi nazariy masalalar bo'yicha bilimlarga ega bo'lishi;
- "Zamonaviy yo'nalish va oqimlar" darslarida romantizm, realizm, modernizm, postmodernizm kabi yo'nalish va oqimlarning ijodkorlari, ularning asarlarini tahlil qilish;
- soha bo'yicha ilmiy-tadqiqot olib borish ko'nikmalarini hosil qilish hamda adabiyot nazariyasiga oid ko'nikmalarga ega bo'lish.

Xorij tajribasiga muvofiqlilgi:

Mazkur fan dasturi xalqaro tan olingan reytinglarda birinchi top 300 talik ro'yxatga kiruvchi **Qatar University** (QS 121, THE 220) xorijiy tajribasini inobatga olgan holda takomillashtirildi.
https://www.qu.edu.qa/siteimages/static_file/qu/colleges/cas/documents/studyplan/%D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%B7%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D9%8A%D8%A9.pdf

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Adabiy jarayon, yo'nalish va oqimlar tushunchalari

Adabiy jarayonning umumiy qonuniyatlari, adabiy jarayonni tashkil etuvchi unsurlar. Badiiy ijodiyotga taall uqli adabiy jarayon tushunchasiga uning o'ziga xos

xususiyatlari, ijodiy ta'sir va o'zaro aloqalarning roli, estetik kategoriyalar, adabiy turlar va janrlar, metod va yozuvchining shaxsiy uslubi masalalari kiradi.
مناهج النقد الأدبي الحديث Zamonaviy adabiy tanqidchilikning metodlari

2-mavzu. Simvolizm yo'nalishi

Simvolizm poetikasi. Simvolizmning asosiy hususiyatlari. Simvolizm oqimining yorqin namoyandalari.

3-mavzu. Realizm yo'nalishi

Realizmning tor va keng ma'nolari. Realizmda ijod qilgan yozuvchilar. Realizmning vujudga kelishi va rivojlanishi.

4-mavzu. Ralizmning ijtimoiy-psixoligik, ijtimoiy-falsafiy yo'nalishi

XX asr boshidagi tanqidiy realizm xususiyatlari va namoyondalari bilan tanishish. Ijtimoiy- psixologik realizm xususiyatlari. Tanqidiy realizm tamoyillari. Falsafiy realizm tamoyillari.

5-mavzu. Realismning tanqidiy-hajviy, qahramonlik yo'nalishi

Realizmning tanqidiy-hajviy chizig'i. Realizmning qahramonlik chizig'i, bunday asarlarda inson hayotga bardosh berishi, o'z ozodligi uchun tinmay kurash olib borgan qahramonlarni tasvirlagan yozuvchilar to'g'risida ma'lumot berish. تحليل النص والخطاب Matn va nutq tahlili.

6-mavzu. Neorealizm yo'nalishi. Magik realism yo'nalishi

Neorealizm yo'nalishi va uning xususiyatlari. Magik realism va uning xususiyatlari. Magik realism namoyandalari.

7-mavzu. Intellektual realism yunalishi

Intellektual realizm tushunchasi. Intellektual realizmning xususiyatlari. Intellektual realizm namoyandalari.

8- mavzu. Modernizm yo'nalishi

Modernzmning vujudga kelishi. Modernizm adabiy ko'rinishlari va xususiyatlari. "Ong oqimi". Abstraktionizm. Absurd adabiyoti.

9-mavzu. Syurrealizm yo'nalishi

Syurrealizmning vujudga kelishi va uning xususiyatlari. Syurrealizm namoyondalari.

10-mavzu. Ekspressionizm yo'nalishi

Ekspessionizmning vujudga kelishi va uning xususiyatlari. Ekspessionizm namoyondalari.

11-mavzu. Ekzistensialism yo'nalishi

Ekzistensialismning vujudga kelishi va uning xususiyatlari. Ekzistensialism namoyondalari.

12-mavzu. Postmodernizm yo'nalishi

Postmodernizmning vujudga kelishi va uning xususiyatlari. Postmodernizm namoyondalari.

III. AMALIY MASHG'ULOTLAR BO'YICHA KO'RSATMA VA TAVSIYALAR

Amaliy mashg'ulotlarda magistrantlar "Zamonaviy yo'nalishlar va oqimlar" fanidan ma'ruza darslarida olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash bilan birga, amaliy mashg'ulotlar mavzulari bo'yicha tayyorgarlik ko'rish jarayonida qo'shimcha adabiyotlar va tarixiy manbalar bilan tanishish orqali qo'shimcha bilim va xulosalar chiqarish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Natijada ularning bilim doiralari ilmiy jihatdan asoslangan holda kengayadi.

"Zamonaviy yo'nalishlar va oqimlar" fani bo'yicha amaliy mashg'ulotlarga tavsiya etiladigan mavzular:

1-mavzu: Adabiy jarayon, yo'nalish va oqimlarning o'ziga xos xususiyatlari. الأدب Adabiyot nazariyasi

2-mavzu: Simvolizm namoyondalari ijodi.

3-mavzu: Ijtimoiy psixologik realizm yo'nalishi vakillari ijodi.

4-mavzu: Ijtimoiy-falsafiy realizm yo'nalishi vakillari ijodi.

5-mavzu: Satirik-xajviy, qahramonlik realizm yo'nalishi vakillari ijodi.

6-mavzu: Neorealizm yo'nalishi. Magik realism yo'nalishi vakillari ijodi.

7-mavzu:Intellektual realism yunalishi vakillari ijodi. تحليل النص والخطاب Matn va nutq tahlili.

8-mavzu: Modernizm yo'nalishi vakillari ijodi.

9-mavzu: Syurrealizm yo'nalishi vakillari ijodi.

10-mavzu:Ekspressionizm yo'nalishi vakillari ijodi.

11-mavzu: Ekzistensialism yo'nalishi vakillari ijodi.

12-mavzu: Postmodernizm yo'nalishi vakillari ijodi

III.Mustaqil ta'lim*

III.1. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Talabalarni mustaqil ta'lim shaklini tashkil etishga qo'yilgan talablar O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 29-apreldagi 136-sonli "Oliy ta'lim muassasalari talabalari mustaqil ta'limini tashkil etish bo'yicha namunaviy tartibni tasdiqlash to'g'risida"gi buyrug'i asosida ishlab chiqilgan.

Mustaqil ta'limni baholash semestr davomida berilgan topshiriq asosida bajarilgan ishlarni HEMISga ilova qilish, shuningdek, qisman joriy, oraliq va yakuniy test va savollarga javob berish asosida oshiriladi.

	"Zamonaviy yo'nalishlar va oqimlar" fanidan mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Realizm va uning ko'rinishlari. مناهج النقد الأدبي الحديث Zamonaviy adabiy tanqidchilikning metodlari 2. Tanqidiy realizm. 3. O'rganilayotgan mamlakat adabiyotida realistik asarlar. 4. Ijtimoiy – psixologik realizm. 5. Intellektual realizm. 6. Psixologik realizm. 7. Magik realizm. 8. Neorealizm va uning xususiyatlari. 9. Postmodernizm. 10.Qahramonlik realizmi. 11.Rembo, Varlen ijodi. 12.E.Xeminguey "Chol va dengiz" asarining g'oyaviy-mavzuviy tahlili. 13.G.Markesning "Yolg'izlikning yuz yili" asari. Magistrant mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda, quyidagi shakllardan foydalanishi mumkin: • o'tilgan mavzuni chuqur o'rganishlari uchun darslik, o'quv materiallari bilan faol ishlash; • ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar va imtihonlarga oldindan tayyorgarlik ko'rish, vaqtdan unumli foydalanish; • fan (modul)lar bo'yicha mustaqil ta'lim topshiriqlarini belgilangan muddatlarda taqdim etishi; • mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda plagiat (ko'chirmakashlik)ga yo'l qo'ymasligi; • kichik guruhlarda hamkorlikdagi mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda jamoaning umumiy maqsadiga mos harakat qilishi, o'ziga yuklatilgan vazifalarni o'z vaqtida bajarishi. • mavzu yuzasidan tahliliy ma'lumot (esse) tayyorlash; • badiiy-ijodiy ishni bajarish; • kurs ishi (loyihasi)ni bajarish; • aniq mavzu bo'yicha tahliliy taqdimot (prezentatsiya) tayyorlash; • berilgan muammoni keng tahlil qilish, unga ta'rif va xulosalarni berish; amaliyotdagi mavjud muammoning yechimini topish, test, munozarali savollar va topshiriqlar tayyorlash orqali loyihalar ishlash ko'nikmasini shakllantirish.
3.	**IV. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** *"Zamonaviy yo'nalishlar va oqimlar" fanini o'zlashtirish natijasida magistrant:*

	• "Zamonaviy yo'nalishlar va oqimlar" fani bilan tanishtirish, ularni badiiy asar bilan ishlashga, undagi nazariy masalalar tasavvurga ega bo'lishi; • o'zaro adabiy jarayon shakllari, o'zaro adabiy ta'sir va adabiy aloqalar shakllarini o'rganish va Sharq ва G'arb: madaniyatlar dialogini o'rganishda ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.
4.	**V. TA'LIM TEXNOLOGIYALARI VA METODLARI:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • jamoa bo'lib ishlash. • audio-lingval metod; • audiovizual metod; • namoyish qilish (demonstratsiya) metodi; • interfaol keys-stadilar; • rolli o'yinlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • individual loyihalar; • jamoaviy loyihalar; • organayzer (Klaster, Baliq skeleti, Ajurli arra, FSMU, Bumerang, Insert, BBXB)lar; • infografikalar yaratish va boshqalar
5.	**VI. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, mustaqil ta'lim bo'yicha hamda joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish va/yoki og'zaki imtihonni topshirish.
6.	**VII. ASOSIY VA QO'ShIMChA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBALARI** **Asosiy adabiyotlar** **1.** Muxiddinova D.Z. Arab adabiyotida zamonaviy yo'nalishlar va oqimlar. Darslik. – T.: ToshDSHU. 2022. **2.** Quronov D. Adabiyot nazariyasi asoslari. – T.: Akademnashr, 2018. – 480 b. 3.Умуров Ҳ. Адабиёт назарияси. – Т.: Шарқ, 2002. – 254 b. **Qo'shimcha adabiyotlar** **1.** Мирзиёев Ш.М. Ҳозирги замон ва Янги Ўзбекистон. – Тошкент: Ўзбекистон, 2024. **2.** Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va faravon yashaylik. 5-jild. – Toshkent: O'zbekiston. 2023.

	3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo‘lini qat’iy davom ettiramiz. 6-jild. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023. **Scopusdan maqolalar** **4.** Dr. Dilafruz. Z.Mukhiddinova and Dr. Nargiza M.Saidova. (2023) Characteristics of the Shortest Story Genre in Modern Arabic Literature. 695-701. https://spast.org/techrep/article/view/5025 **Axborot manbalar** 1.http://www.ziyo.net 2.http://www.maphistory.info/ 3.http://www.history.ru 4.http://academic.emporia.edu/aberjame/map/h_map/h_map.htm
7.	Fanning o‘quv dasturi Arabshunoslik oliy maktabi tomonidan ishlab chiqilgan va 2025 yil “28” 06 dagi 22-sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan. Fanning o‘quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2025 yil “28” 06 dagi 11 - sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan/modul uchun ma’sullar:** 1. D.Z.Muxiddinova - TDSHU “Arabshunoslik” Oliy maktabi dotsenti, filologiya fanlari bo‘yicha fan doktori (DSc).
9.	**Taqrizchilar:** 1. **Qodirova K.S.** – O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti dotsenti, p.f.n (turdosh OTM); 2. **Shomusarov Sh.G.** – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Arabshunoslik oliy maktabi professori, f.f.d.